

واکاوی عوامل فزاینده و کاهنده مطالعه درسی و غیردرسی دانشجویان (مطالعه موردی: دانشجویان دانشگاه کاشان)^۱

پری اعلائی^۲

زینب السادات اطهری^{*۳}

چکیده

هدف: هدف پژوهش حاضر، بررسی میزان مطالعه درسی و غیردرسی دانشجویان دانشگاه کاشان و واکاوی عوامل فزاینده و کاهنده آن بود.

روش: این پژوهش از نظر هدف کاربردی و از نظر نوع پژوهش، توصیفی-پیمایشی بود. جامعه آماری پژوهش را دانشجویان کارشناسی دانشگاه کاشان در سال تحصیلی ۹۶-۱۳۹۵ تشکیل دادند که تعداد آن‌ها ۴۸۹۲ نفر بود. طبق فرمول کوکران، حجم نمونه ۳۵۷ نفر برآورد شد. نمونه آماری مذکور با استفاده از روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای انتخاب شد. ابزار جمع‌آوری اطلاعات دو پرسشنامه محقق ساخته بود. پایایی پرسشنامه عوامل فزاینده و کاهنده مطالعه درسی ۰/۸۴۳ - ۰/۸۶۴ و پایایی عوامل فزاینده و کاهنده مطالعه غیردرسی ۰/۸۹۴ - ۰/۹۲۱ از طریق آلفای کرونباخ به دست آمد. برای تجزیه و تحلیل داده‌های حاصل از پژوهش، از برنامه‌های نرم‌افزاری AMOS²² و SPSS²² در دو سطح آمار توصیفی و استنباطی استفاده شد.

یافته‌ها: با توجه به نتایج از بین عوامل فزاینده مطالعه درسی و عوامل کاهنده مطالعه درسی «کیفیت برتر کتاب‌های درسی» و «از بین رفتن انگیزه به خاطر بیکار بودن در آینده» و از بین عوامل فزاینده مطالعه غیردرسی و عوامل کاهنده مطالعه غیردرسی «طرح تخفیف قیمت کتاب‌های غیردرسی» و «کم بودن درآمد خانواده و مشکلات اقتصادی» به عنوان مهم‌ترین عوامل انتخاب شده است. **نتیجه‌گیری:** با توجه به این که میزان مطالعه در هر جامعه نشانگر میزان رشد و بالندگی آن جامعه و ابزار اصلی افزایش سطح آگاهی و دانش تک تک افراد جامعه از جمله دانشجویان است، لازم است نظام آموزش عالی با عنایت به نتایج حاصل از میزان مطالعه و دلایل آن در این زمینه برنامه‌ریزی دقیق را جهت افزایش میزان مطالعه درسی و غیردرسی دانشجویان انجام دهد. **واژگان کلیدی:** مطالعه درسی، مطالعه غیردرسی، عوامل فزاینده مطالعه، عوامل کاهنده مطالعه، دانشجویان.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

۱. این مقاله برگرفته شده از پایان نامه کارشناسی ارشد دانشگاه کاشان است.

۲. کارشناس ارشد برنامه ریزی درسی، دانشگاه کاشان، کاشان، ایران.

۳. استادیار گروه علوم تربیتی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه کاشان. (نویسنده مسئول) zathari@kashanu.ac.ir

مقدمه

در عصر حاضر که آن را عصر «اطلاعات و دانایی» می‌نامند لاله و ارتقای فرهنگ آن نقش مهمی در توسعه‌ی پایدار یک کشور دارد. به بیان دیگر، تلاش برای جامعه‌ای که عادات مادام‌العمر مطالعه در آن نهادینه شده باشد، از الزامات اساسی شکل‌گیری ملّتی نوآور، خلاق و پایدار است (کارتال، از کیلیک و از تک^۱، ۲۰۱۲، به نقل در رداد و مسعودی، ۱۳۹۱). از مفاهیمی که امروزه تأکید زیادی بر آن می‌شود مفهوم توسعه فرهنگی است که از اوایل دهه ۱۹۸۰ به بعد، از طرف سازمان یونسکو^۲ در مباحث توسعه مطرح شده و از مفاهیمی است که نسبت به سایر بخش‌های توسعه اقتصادی، اجتماعی و سیاسی از ابعاد و بار ارزشی بیشتری برخوردار است و تأکید بیشتری بر نیازهای غیرمادی افراد جامعه دارد (اسدی سروسستانی و کرمی، ۱۳۸۷). توسعه فرهنگی هر جامعه در گرو گسترش فرهنگ مطالعه است و مطالعه و کتابخوانی یکی از عوامل پیشرفت و اعتلای فرهنگ هر جامعه است؛ زیرا هر چه سطح بینش و آگاهی عمومی بیشتر باشد آن جامعه در پیشبرد اهداف ملّی و فراملّی خود موفق‌تر خواهد بود. یکی از مشکلاتی که در اکثر کشورهای جهان سوم و در حال توسعه وجود دارد پدیده فقر مطالعاتی است که تهدید بزرگی برای این کشورها به شمار می‌آید. در جهانی که با بهره‌گیری از فن‌آوری‌های نوین اطلاعاتی سعی در کسب هر چه بیشتر اطلاعات داشته و ارتقاء سطح دانش به وسیله کشورهای مختلف روندی رو به رشد دارد، توجه به ارتقاء سطح آگاهی و دانش عمومی کلید و رمز پیشرفت محسوب می‌شود (معرف‌زاده و ایرجی، ۱۳۸۹).

بنابر تعریف کنت^۳ در دایره‌المعارف کتابداری و اطلاع‌رسانی، مطالعه فعالیت است که ملازم نوشتن بوده و به عنوان ابزار انتقال پیام به منظور گردآوری اطلاعات در حالتی قابل کنترل است (نوذر و حاجی زین‌العابدینی، ۱۳۹۲). مطالعه راهی برای شناخت جهان علم و معرفت بشری است. امروزه مطالعه از شاخص‌های رشد و توسعه هر ملّتی محسوب شده و میزان گرایش افراد به مطالعه نقش مهمی در پیشرفت و توسعه جامعه دارد. سخنی به این مضمون از سقراط^۴ می‌گوید: جامعه وقتی فرزندی و سعادت می‌یابد که مطالعه کار روزانه‌اش باشد. مطالعه مهم‌ترین مهارتی است که در سال‌های اولیه مدرسه حاصل می‌شود و تأثیر آن در طول زندگی انسان باقی می‌ماند. توسعه مطالعه به تعامل بین عوامل محیطی (خانه، مدرسه، جامعه) و عوامل فیزیولوژیکی وابسته است. از طریق مطالعه، دانش شخص درباره جهان پیرامون افزایش یافته و مجموعه لغات او گسترش می‌یابد که هر دو عامل، برای توسعه مطالعه ضروری است (چال^۵، ۲۰۰۳). مطالعه منظم احساسات را تصحیح می‌کند، سلیقه‌ها را افزایش می‌دهد و چشم‌انداز را فراهم می‌کند و همچنین باعث مشارکت مؤثر فرد در امور اجتماعی، سیاسی و فرهنگی می‌شود. مطالعه عاملی مؤثر در رشد فکری و عاطفی است و با مطالعه کردن افق‌های ذهن و فکر گسترش می‌یابد (ساتیجا^۶، ۲۰۰۲). اهداف اصلی مطالعه عبارتند از: به دست آوردن دانش و عادت‌هایی که در برخورد با شرایط جدید، تفسیر ایده‌ها، ایجاد قضاوت‌هایی برای ایجاد ایده‌های جدید و مهارت‌های عالی مفید خواهد بود (کرو^۷، ۲۰۰۷، به نقل در سیاحی و مایو^۸، ۲۰۱۵). طبق آمار و اطلاعات موجود، مطالعه و کتابخوانی و حتی تولید کتاب در ایران در وضعیت مطلوبی قرار نگرفته است. داده‌های حاصل از طرح بررسی و سنجش شاخص‌های فرهنگی کشور (۱۳۹۰)، نشان داد که ۴۷/۸ درصد مردم کشور در طول هفته فاقد مطالعه غیردرسی‌اند و ۱۸/۷ درصد نیز کمتر از ۲ ساعت در هفته مطالعه دارند (نواح و همکاران، ۱۳۹۵). با رشد حجم اطلاعات دیجیتالی در دسترس و حجم فزاینده زمانی که افراد صرف مطالعه رسانه‌های الکترونیکی می‌کنند، اثرگذاری محیط دیجیتالی بر رفتار مطالعه افراد آغاز شده است؛ تعدادی از دانشمندان معتقدند که ظهور رسانه‌های دیجیتالی، همراه با ماهیت از هم گسیخته فرامتن، تهدیدی برای مطالعه مستمر است (هیلی^۹، ۱۹۹۰). نسل جوان‌تری که در محیط دیجیتالی رشد می‌یابند، توانایی خواندن عمیق و تحمل وارد

^۱ . Kartala, Ozkilicb, Oztekec

^۲ . Unesco

^۳ . Kent

^۴ . Socrates

^۵ . Chall

^۶ . Satija

^۷ . Crow

^۸ . Siahhi & Maiyo

^۹ . Healy

شدن در مطالعه طولانی را ندارند (بیرکرتس^۱، ۲۰۰۶). یادگیری فعال از کتاب، بهتر از یادگیری غیرفعال مانند تماشای تلویزیون، بازی و ... است. مسئله مطالعه، به‌ویژه مطالعه کتاب، از زمان‌های مختلف به دلیل روند نزولی آن، به‌خصوص در میان نسل جوان، توجه زیادی شده است. با ظهور فن‌آوری‌های دیجیتال مدرن، به‌ویژه محبوبیت رو به رشد شبکه‌های اجتماعی، تلفن‌های همراه، تلویزیون‌ها و دیگر ابزارهای سرگرمی، عادت مطالعه عموم مردم، به‌ویژه نسل جوان، در حال کاهش است. کاهش تدریجی مطالعه نه تنها در کشورهای در حال توسعه بلکه در کشورهای توسعه یافته یک پدیده شایع است. این کاهش در بین نوجوانان و جوانان بیشتر قابل توجه است، زیرا آن‌ها افرادی هستند که بیشتر تحت‌تأثیر فضای مجازی و اینترنت هستند (حسن^۲، ۲۰۱۳).

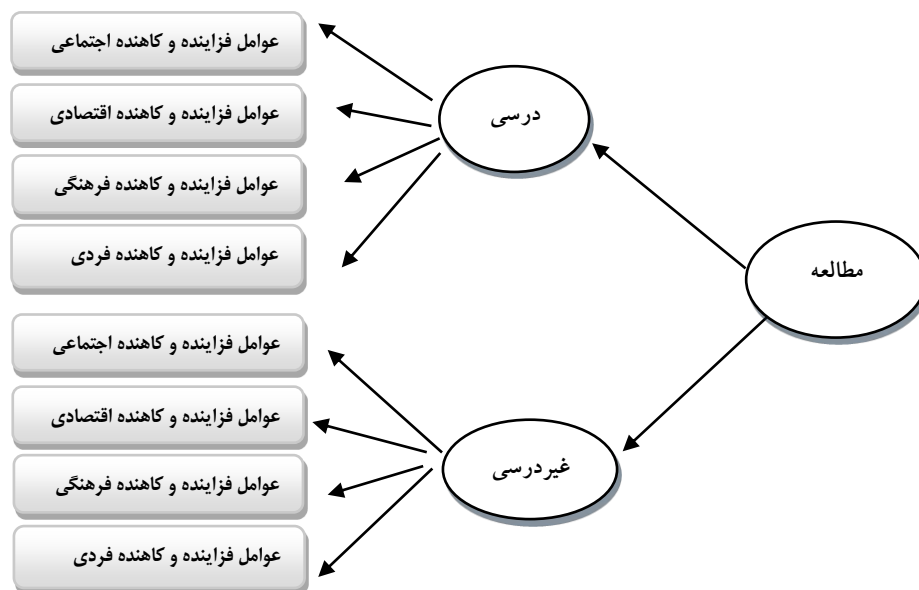
گذشتن از دبستان، دبیرستان و دانشگاه، برای دست یافتن به مدارک تحصیلی بالاتر، مزایای مادی زیادی دارد، ولی دستیابی به این نتیجه، مستلزم آن است که در این مدت، فرد مهارت و آگاهی‌های لازم را از طریق مطالعه کتب درسی به دست آورد؛ این در حالی است که برخی از ساختارهای آموزشی در جهت مدرک‌گرایی عمل می‌کنند. از این رو، معلومات فرد در حد جزوه‌های کلاسی است. در این صورت چگونه می‌توان انتظار داشت که پرورش‌یافتگان چنین فرهنگی، به مزایای دیگر و عالی‌تر سواد بیندیشند و با استفاده از این ابزار مناسب درصد گسترش دید اجتماعی و افزایش سطح معلومات خویش برآیند (اسماعیل‌زاده، ۱۳۹۰).

نداشتن رغبت به مطالعه در ایران به قشر یا طبقه خاصی ارتباط ندارد و این بی‌رغبتی را می‌توان در گروه‌های مختلف اجتماعی مشاهده کرد. از جمله این گروه‌ها دانشجویان هستند که با توجه به موقعیتی که دارند مطالعه برای آنان یک ضرورت حیاتی به حساب می‌آید و باید به آن نگرش مثبت داشته باشند و از آنان انتظار می‌رود تا به امر مطالعه با اهتمام بیشتری بپردازند. چون این قشر به لحاظ دسترسی به امکانات آموزشی و پژوهشی می‌توانند در کنار آموزش اجباری و رسمی رشته خود، در حوزه‌های مورد علاقه هم به مطالعه و خودآموزی بپردازند. مطالعه غیردرسی چون حالت اجبار ندارد و شخص براساس انگیزه و علاقه شخصی به آن می‌پردازد، در کسب آگاهی و آموزش مداوم تأثیر دارد. اساس مطالعه غیردرسی اول ایجاد انگیزه و عادت به مطالعه، و دوم یکی از مناسب‌ترین برنامه‌ها برای پرکردن اوقات فراغت و هم‌چنین، یادگیری افراد از جمله دانشجویان است (ترکیان‌تبار، ۱۳۸۴). برای گسترش دایره فکر و ایجاد خلاقیت ذهنی، مطالعه منابع غیردرسی راه بسیار مؤثر و کارآمدی است. دانشجویان به عنوان قشر تحصیل کرده و نخبه، بیشتر از سایر اقشار جامعه نیازمند مطالعه غیردرسی هستند. برای رسیدن به فرهنگ مناسب و پر کردن بهینه اوقات فراغت و ارضای حس کنجکاوی باید منابع غیردرسی خوب و با کیفیت در دسترس دانشجویان وجود داشته باشد. برای رسیدن به این مهم نیازمند کنکاش بیشتری در خصوص کشف نیازهای مطالعاتی دانشجویان و شناسایی عوامل کاهنده مطالعه درسی و غیردرسی خواهیم بود (مرادمند، ۱۳۸۹). مطالعه یک رفتار فرهنگی است که در جامعه تحقق می‌یابد، به تبع این رفتار دانشگاه‌ها نقش بی‌بدیلی را می‌توانند در خصوص ارتقاء این رفتار ایفا نمایند. دانشگاه‌ها مراجعی هستند که در تولید دانش و اطلاعات هر کشوری سهمی مهم به عهده دارند و دانشجویان در این فضای علمی باید خود را برای ورود به جامعه آماده نمایند. از آنجایی که مطالعه یکی از اسباب موفقیت و ارتقای دانش هر دانش‌پژوهی است باید راه‌های ترغیب این رفتار فرهنگی را شناخت و به دانشگاه‌ها معرفی نمود (افکانه و شکوری‌شالدهی، ۱۳۸۹).

از آنجایی که افزایش آگاهی و دانش افراد جامعه سبب رشد و توسعه در زمینه‌های مختلف می‌شود، ضروری است که میزان مطالعه و عوامل فزاینده و کاهنده مطالعه درسی و غیردرسی در بین دانشجویان به عنوان قشر فرهیخته و سازنده جامعه مورد مطالعه قرارگیرد تا از یک سو معضل بی‌رغبتی به مطالعه و کتابخوانی در بین دانشجویان مرتفع گردد و از سوی دیگر موجبات رشد و پیشرفت آن‌ها فراهم شود. با توجه به موارد فوق، این پژوهش درصدد پاسخ به این سؤال است که میزان مطالعه درسی و غیردرسی دانشجویان کارشناسی دانشگاه کاشان چقدر است؟ عوامل اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی و فردی فزاینده و کاهنده مطالعه درسی و مطالعه غیردرسی دانشجویان کارشناسی دانشگاه کاشان کدامند؟

¹. Birkerts

². Hasan

شکل ۱. مدل مفهومی تحقیق

با توجه به اهمیت مطالعه، پژوهش‌های متعددی در این زمینه در داخل و خارج انجام شده است. هر یک از این پژوهش‌ها از زوایای متعددی فرهنگ مطالعه را بررسی کرده‌اند که در ادامه تلاش شده است به آن دسته از پژوهش‌هایی که مرتبط با پژوهش حاضر هستند، اشاره شود.

نجف پور و همکاران (۱۳۹۷) در پژوهشی عوامل ترغیب‌کننده و بازدارنده‌ی مطالعه در بین دانش‌آموزان دوره‌ی متوسطه شهر اهواز را بررسی کردند. یافته‌های این پژوهش نشان داد که میانگین مطالعه درسی دانش‌آموزان در طول روز تقریباً ۳ ساعت بوده و دختران به طرز معنی‌دار بیشتر از پسران مطالعه درسی دارند. میانگین مطالعه غیردرسی دانش‌آموزان نیز حدود ۵۵ دقیقه در روز محاسبه گردید که از این نظر بین میانگین مطالعه دختران و پسران تفاوت معنی‌دار وجود ندارد. بر اساس یافته‌ها، رایجترین راه کسب اطلاعات در بین دانش‌آموزان، رادیو و تلویزیون و اینترنت است. همچنین یافته‌ها نشان می‌دهد که بین تحصیلات والدین و مطالعه غیردرسی دانش‌آموزان در سطح ۳۷٪ همبستگی وجود دارد. خوشمهر و قهرمانیان (۱۳۹۵) در پژوهشی میزان مطالعه غیردرسی دانشجویان دانشگاه محقق اردبیلی را بررسی کردند. براساس نتایج پژوهش میانگین میزان مطالعه غیردرسی دانشجویان بین ۳۰ تا ۴۵ دقیقه در شبانه روز بود. حجم زیاد تکالیف دانشگاه و گرانی کتاب نسبت به سایر عوامل بازدارنده تأثیر بیشتری در کاهش میزان مطالعه غیردرسی دانشجویان داشته است. این در حالی است که تشویق والدین و دوستان، موقعیت اجتماعی و سطح تحصیلات والدین و دیگر اعضای خانواده به عنوان عوامل مشوق مطالعه غیردرسی قلمداد شده‌اند. دانشجویان گرانی کتاب، عادت نداشتن به مطالعه از دوران کودکی، مشکلات اقتصادی، استفاده از اینترنت و خوشبین نبودن به آینده را از مهم‌ترین عواملی دانسته‌اند که باعث بی‌رغبتی آن‌ها به مطالعه غیردرسی شده بود. اکبری بورنگ و نصراللهی (۱۳۹۵) در پژوهشی فرهنگ مطالعه در دانش‌آموزان شهر بیرجند را بررسی کردند. نتایج این تحقیق حاکی از آن است که برحسب سواد پدر و مادر در بعد هنجار و خانواده، تفاوت معناداری به لحاظ آماری مشاهده شد. به گونه‌ای که دانش‌آموزان دارای والدین باسوادتر، از فرهنگ مطالعه در سطح بالاتری برخوردار بودند. مرادمند (۱۳۸۹) در پژوهشی عوامل مشوق و بازدارنده مطالعه غیردرسی از دیدگاه دانشجویان دختر و پسر دوره کارشناسی در دانشگاه تربیت معلم آذربایجان را بررسی کرد. نتایج این پژوهش نشان داد میانگین مطالعه کل دانشجویان بین ۳۰ تا ۴۵ دقیقه بوده است. همچنین مهم‌ترین عوامل بازدارنده مطالعه غیردرسی از دیدگاه دانشجویان: اینترنت، حجم زیاد تکالیف دانشگاه، تماشای تلویزیون، نداشتن فرصت کافی برای مطالعه، عادت نداشتن به مطالعه از دوران کودکی، کمبود کتابخانه‌های عمومی، برنامه‌های تفریحی و مشکلات اقتصادی بودند. همچنین مهم‌ترین عوامل مشوق مطالعه غیردرسی از دیدگاه دانشجویان: عادت نداشتن به مطالعه از دوران

کودکی، داشتن کتابخانه شخصی، توسعه مراکز کتابخوانی، تشویق اساتید، معلمان، والدین و دوستان، وجود کتابخانه در محل تحصیل، آموزش روش مطالعه، افزایش درآمد خانواده، سطح تحصیلات، مطالعه و موفقیت اجتماعی اعضای خانواده و برگزاری مسابقات کتابخوانی بوده است. روحانی و همکاران (۱۳۸۸) در پژوهشی مهارت‌های مطالعه دانشجویان دندانپزشکی مشهد را در سال تحصیلی ۸۸-۸۷ بررسی کردند. نتایج این تحقیق حاکی از آن است که دانشجویان آگاهی کافی از مهارت‌های مطالعه نداشتند. بیشترین مشکل دانشجویان در زمینه به خاطر سپاری و یادآوری مطالب، تمرکز حواس و مدیریت زمان بوده است. همچنین آموزش مهارت‌ها و عادات صحیح مطالعه به صورت واحد درسی یا برگزاری کارگاه می‌تواند در یادگیری بهتر متون درسی دانشجویان کمک نماید. عصاره و گلچوبی (۱۳۸۵) در پژوهشی وضعیت مطالعه آزاد دانش‌آموزان دوره متوسطه استان مازندران و شناسایی عوامل بازدارنده و ترغیب‌کننده را بررسی کردند. نتایج پژوهش نشان داد که میانگین مطالعه آزاد دانش‌آموزان ۴۸/۴۹ دقیقه در شبانه روز بود. نتایج نشان داد که تشویق والدین به مطالعه فرزندان، وجود کتابخانه در محل تحصیل و برگزاری مسابقات کتابخوانی از جمله مؤلفه‌های ترغیب‌کننده‌ای بودند که در افزایش میزان مطالعه آزاد دانش‌آموزان تأثیرگذار بوده‌اند. مؤلفه‌های بازدارنده مطالعه شامل، گرانی کتاب، مشکلات اقتصادی و نداشتن فرصت کافی برای مطالعه بودند. فخرایی (۱۳۷۶) در پژوهشی روش‌های مؤثر در افزایش میزان مطالعه دانش‌آموزان دوره متوسطه در شهر تبریز را بررسی کرد. نتایج تحقیق حاکی از آن است دانش‌آموزانی که براساس برنامه‌ریزی در ساعات مشخصی به مطالعه در منزل می‌پرداختند، بیشتر از دانش‌آموزانی که برنامه‌ریزی برای این کار نداشتند، مطالعه می‌کردند. همچنین دانش‌آموزانی که والدین آن‌ها نسبت به مطالعه کتاب‌های کمک‌درسی نگرش مثبت داشتند و از سوی آن‌ها مورد تشویق قرار گرفته‌اند نسبت به سایر دانش‌آموزان از میزان مطالعه بیشتری برخوردار بوده‌اند. اوگیوگا^۱ (۲۰۱۵) در پژوهشی مشکلات فرهنگ خواندن در نیجریه^۲ را بررسی کرد. با توجه به این که سرانه مطالعه و خواندن در این کشور پایین است، علل کاهش مطالعه در نیجریه عبارت بودند از: عدم آشنایی با مطالعه از سوی بسیاری از جوانان، توسعه ناکافی مهارت‌های مطالعه، دسترسی آسان به رسانه‌های سرگرمی مانند بازی‌ها، تأمین مالی نامناسب مؤسسات آموزشی، اقتصاد فقیر، استاندارد پایین زندگی، فقدان تعداد مناسب کتاب‌فروشی‌ها و افزایش هزینه چاپ و نشر برای دانش‌آموزان. لوان^۳ (۲۰۱۱) در پژوهشی خواندن و استفاده از کتابخانه عادات کالج^۴ دانش‌آموزان در کشمیر^۵ را بررسی کرد. یافته‌های این تحقیق حاکی از آن است که دانشجویان روزانه تقریباً ۲ ساعت وقت خود را صرف مطالعه دانشگاهی و غیردانشگاهی می‌کنند. دانش‌آموزان توسعه عادت مطالعه را عمدتاً از طریق تلاش خود و با کمک خود والدین و معلمان دنبال می‌کنند. لانگ^۶ (۲۰۰۹) در پژوهشی عوامل ترغیب‌کننده به مطالعه غیردرسی در موفقیت تحصیلی در بین دانشجویان ایالت ویرجینیا^۷ را بررسی کرد. او در پژوهش خود دلیل عدم رغبت به مطالعه غیردرسی در طی سال‌های اخیر را کاهش توان اقتصادی خانواده‌ها و گرانی منابع اطلاعاتی می‌داند. او خاطر نشان می‌کند شاید دلیل دیگر کاهش مطالعه غیردرسی توقف آموزش شیوه‌های مطالعه و کتابخوانی بعد از مقطع متوسطه و سطوح بالاتر و کاهش میزان تبلیغ و ترویج مطالعه باشد. مختاری، ریچارد و گاردنر^۸ (۲۰۰۹) در پژوهشی تأثیر استفاده از اینترنت و تلویزیون بر روی عادت به مطالعه دانشجویان را بررسی کردند. نتایج پژوهش نشان داد که دانشجویان در طول هفته به طور میانگین ۷/۶۸ ساعت مطالعه درسی و ۹/۱۵ ساعت مطالعه غیردرسی داشته‌اند. همچنین بیشتر دانشجویان پاسخ داده بودند که از استفاده از اینترنت خیلی بیشتر از مطالعه درسی، غیردرسی و یا تماشای تلویزیون لذت می‌برند.

1. Ogugua

2. Nigeria

3. Loan

4. College

5. Kashmir

6. Long

7. Virginia

8. Mokhtari, Kouider & Reichard

سایه و رائر^۱ (۲۰۰۵) در تحقیق خود با عنوان دلایل عدم گرایش به مطالعه غیردرسی در دانشجویان معتقد هستند که دلیل عمده عدم گرایش به مطالعه غیردرسی دانشجویان ضعف منابع کتابخانه‌ای به‌خصوص منابع مربوط به مطالعه تفریحی و غیردرسی است. براساس پژوهش آن‌ها بین انواع مواد و منابع غیردرسی موجود در کتابخانه دانشگاه و میزان مطالعه غیردرسی دانشجویان رابطه مستقیم وجود دارد. کاش و واتکینز^۲ (۱۹۹۶) در پژوهش خود جنسیت را در مطالعه مؤثر دانسته‌اند. آن‌ها اظهار داشته‌اند دختران نسبت به پسران تمایل مثبت و قابل ملاحظه‌تری در ارتباط با مطالعه متون غیردرسی دارند. اوگان رامبی و آدیو^۳ (۱۹۹۵) در پژوهشی عوامل تأثیرگذار در مطالعه دانش‌آموزان دوره دبیرستان را بررسی کردند. در این پژوهش ۵۶ درصد دانش‌آموزان به طور متوسط ۲ ساعت در روز مطالعه می‌کنند. بی‌سوادی والدین، پرجمعیت بودن اعضاء خانواده، نبود روش‌های مناسب مطالعه، فقدان کتابداران متخصص، در دسترس نبودن کتاب از جمله عوامل بازدارنده مطالعه در این تحقیق ذکر شده بود.

خلاء تحقیقی که عوامل اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی و فردی را در هر دو نوع مطالعه درسی و غیردرسی بررسی کند دیده می‌شود. بنابراین در پژوهش حاضر، به واکاوی عوامل فزاینده و کاهنده مطالعه درسی و غیردرسی از چهار بعد (اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی و فردی) پرداخته می‌شود.

روش پژوهش

پژوهش حاضر از نظر هدف کاربردی و از نظر جمع‌آوری و تحلیل داده‌ها توصیفی-پیمایشی بود. جامعه آماری این پژوهش متشکل از دانشجویان مقطع کارشناسی دانشگاه کاشان در سال تحصیلی ۹۶-۱۳۹۵ بود که ۴۸۹۲ نفر را شامل شد. حجم نمونه بر اساس فرمول کوکران ۳۵۷ نفر برآورد شد. روش نمونه‌گیری نیز نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای بود، با توجه به این که در دانشگاه کاشان پنج دانشکده وجود دارد، طبقات مورد نظر در جامعه مورد بررسی، این پنج دانشکده را تشکیل می‌داد. بدین صورت که هر دانشکده به عنوان یک طبقه در نظر گرفته شده، متناسب با دانشجویان آن دانشکده، پرسشنامه‌ها توسط پژوهشگر در داخل دانشکده‌ها و همچنین خوابگاه‌های دانشگاه توزیع شد. برای گردآوری داده‌ها از دو پرسشنامه محقق ساخته استفاده شد، بدین صورت که پرسشنامه اول میزان مطالعه درسی و غیردرسی دانشجویان دانشگاه کاشان در طول هفته را می‌سنجید که شامل دو قسمت بود، قسمت اول اطلاعات دموگرافیک را می‌سنجید و قسمت دوم شامل ۴ سؤال بسته پاسخ در رابطه با میزان مطالعه درسی و غیردرسی بود. پرسشنامه دوم نیز شامل دو قسمت بود که عوامل اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی و فردی مؤثر بر افزایش و کاهش مطالعه درسی و غیردرسی را در قالب طیف شش درجه‌ای لیکرت (خیلی زیاد تا اثری ندارد) می‌سنجید. تعداد سؤالات قسمت اول پرسشنامه دوم (عوامل مؤثر در افزایش و کاهش مطالعه درسی) شامل ۳۷ گویه بود و تعداد سؤالات قسمت دوم پرسشنامه دوم (عوامل مؤثر در افزایش و کاهش مطالعه غیردرسی) شامل ۳۹ گویه بود. سؤالات مربوط به هر یک از متغیرهای مورد بررسی براساس ادبیات نظری و پژوهشی طراحی گردید. در این پژوهش جهت بررسی روایی^۴ پرسشنامه‌ها از روایی محتوا^۵ استفاده شد. به منظور تعیین روایی محتوایی ابزار اندازه‌گیری این پژوهش، پرسشنامه‌های اولیه به دفعات در اختیار متخصصین قرار گرفت و بعد از دریافت نظرات متخصصین، دیدگاه‌های اصلاحی جهت اعتبار بیشتر پرسشنامه‌ها اعمال گردید. در نهایت پرسشنامه‌های نهایی تهیه و برای توزیع بین نمونه پژوهش آماده شد. برای سنجش پایایی^۶ ابزار نیز از روش آلفای کرونباخ^۷ استفاده شد. بدین منظور تعداد، ۴۰ پرسشنامه به منظور انجام اجرای مقدماتی در بین دانشجویان جامعه پژوهش توزیع و گردآوری و پس از آن آلفای کرونباخ آن محاسبه شد. ضریب کل آلفای کرونباخ محاسبه شده ۰/۹۵۱ به دست آمد که نشان‌دهنده پایایی

1. Hsieh & Runner

2. Kush & Watkins

3. Ogunrombi & Adio

4. Validity

5. Content Validity

6. Reliability

7. Cronbach's alpha

بالا و مطلوبی است. داده‌های حاصل از پرسشنامه‌ها در دو سطح آمار توصیفی (میانگین و انحراف معیار) و آمار استنباطی (آزمون کلموگروف اسمیرنوف^۱، مدل‌یابی معادلات ساختاری^۲ و آزمون t تک نمونه‌ای) با استفاده از نرم‌افزارهای تخصصی AMOS²² و SPSS²² انجام گرفت.

یافته‌های پژوهش

در این پژوهش، به منظور شناخت ماهیت جامعه‌ای که مورد مطالعه قرار گرفته است؛ ویژگی‌های جمعیت شناختی دانشجویان از جمله جنسیت، دانشکده، وضعیت تأهل، دهه تولد، سال ورود به دانشگاه، معدل و محل اقامت فعلی مورد بررسی قرار گرفته‌اند که از کل نمونه آماری (۳۵۷ نفر) حدود ۵۶ درصد پاسخ‌دهندگان (۲۰۰ نفر) دختر و حدود ۴۴ درصد (۱۵۷ نفر) پسر بوده‌اند. حدود ۱۴٫۸ درصد پاسخ‌دهندگان، دانشجوی ادبیات و زبان‌های خارجی، ۲۳٫۵ درصد دانشجوی علوم انسانی، ۲۸٫۳ درصد دانشجوی علوم پایه، ۲۴٫۹ درصد دانشجوی مهندسی و ۸٫۴ درصد دانشجوی معماری و هنر بوده‌اند. حدود ۹۱ درصد نمونه مورد بررسی از دانشجویان، مجرد و ۹ درصد متأهل بوده‌اند. حدود ۱ درصد دانشجویان مورد مطالعه متولد سال ۱۳۵۰ تا ۱۳۵۹، حدود ۱۲ درصد متولد ۱۳۶۰ تا ۱۳۶۹ و حدود ۸۷ درصد متولد سال ۱۳۷۰ تا ۱۳۷۷ بوده‌اند. حدود ۶٫۴ درصد دانشجویان ورودی سال ۹۰ تا ۹۲، حدود ۳۷٫۳ درصد ورودی سال ۹۳ تا ۹۴ و حدود ۵۶٫۳ درصد ورودی سال ۹۵ تا ۹۶ بوده‌اند. معدل حدود ۶٫۵ درصد دانشجویان کمتر از ۱۴ و معدل ۲۸٫۹ درصد از آن‌ها بین ۱۴ تا ۱۶ بود و حدود ۶۴٫۷ درصد نیز معدلی بین ۱۶ تا ۲۰ داشته‌اند. حدود ۵۰٫۴ درصد دانشجویان مورد مطالعه خوابگاهی و حدود ۴۹٫۶ درصد غیرخوابگاهی بوده‌اند.

در این پژوهش، برای بررسی نرمال بودن متغیرها از آزمون کلموگروف اسمیرنوف استفاده شد که نتایج نشان داد، داده‌ها از توزیع نرمال برخوردار است. نتایج این پژوهش نشان داد که میانگین میزان مطالعه درسی در طول هفته بیش از میانگین مطالعه غیردرسی است. میانگین پاسخ به میزان مطالعه درسی ۱/۸۷، انحراف معیار ۱/۲۶۳، مقدار آماره T-Student، ۱۶/۹۷۶- با سطح معناداری کمتر از ۰/۰۵ می‌باشد. بنابراین میانگین پاسخ افراد پایین‌تر از حد متوسط (۳) است. و این اختلاف از نظر آماری معنادار است. به عبارت دیگر می‌توان این‌گونه نتیجه گرفت که میزان مطالعه درسی دانشجویان در طول هفته کمتر از ۷ ساعت است. میانگین پاسخ به میزان مطالعه غیردرسی ۰/۷۹، انحراف معیار ۰/۸۱۷، مقدار آماره T-Student، ۵۱/۱۵۶- با سطح معناداری کمتر از ۰/۰۵ می‌باشد. بنابراین میانگین پاسخ افراد پایین‌تر از حد متوسط (۳) است. و این اختلاف از نظر آماری معنادار است. به عبارت دیگر می‌توان این‌گونه نتیجه گرفت که میزان مطالعه غیردرسی دانشجویان در طول هفته کمتر از ۴ ساعت است. همچنین نتایج حاصل از بررسی عوامل فزاینده و کاهنده مطالعه درسی و غیردرسی در بین دانشجویان دانشگاه کاشان در جداول ۱-۲ و نمودارهای ۱-۴ آمده است.

برازش مدل مفهومی:

در یک مدل دارای برازش کافی انتظار می‌رود نسبت کای اسکور به درجه آزادی $\left(\frac{\chi^2}{df}\right)$ کمتر از ۳ باشد که در این مدل این نسبت برای عوامل فزاینده و کاهنده مطالعه درسی به ترتیب برابر با ۲/۸۰۳ و ۲/۶۰۳ بدست آمده است. علاوه بر این، شاخص PRATIO که شاخص نسبت اقتصاد نامیده می‌شود برای عوامل فزاینده و کاهنده مطالعه درسی به ترتیب برابر با ۰/۸۸۲ و ۰/۸۸۹ به دست آمده است و شاخص برازش تطبیقی CFI نیز برای عوامل فزاینده و کاهنده مطالعه درسی به ترتیب ۰/۸۴۳ و ۰/۸۰۹ به دست آمده است. همچنین شاخص ریشه دوم میانگین مربعات خطای برآورد (RSMEA) برای عوامل فزاینده و کاهنده مطالعه درسی به ترتیب برابر با ۰/۱۶۰ و ۰/۱۵۹ محاسبه گردیده است.

ضرایب رگرسیونی غیراستاندارد عوامل فزاینده و کاهنده مطالعه درسی

جدول (۱) نشان‌دهنده ضرایب رگرسیونی غیراستاندارد عوامل فزاینده و کاهنده مطالعه درسی می‌باشد.

¹ . Kolmogorov-Smirnov- Test

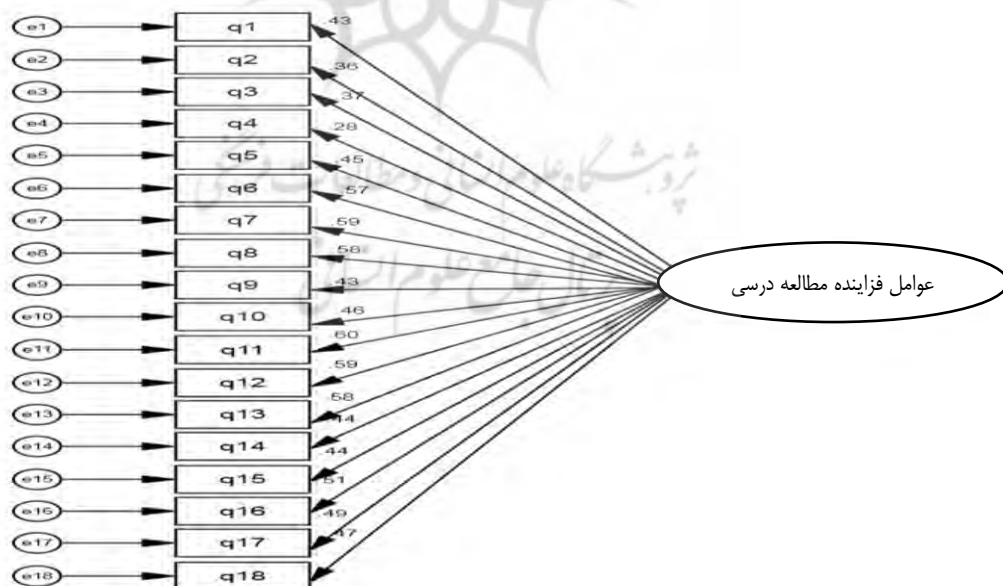
² . Structural Equation Modeling

جدول ۱. ضرایب رگرسیونی غیراستاندارد عوامل فزاینده و کاهنده مطالعه درسی

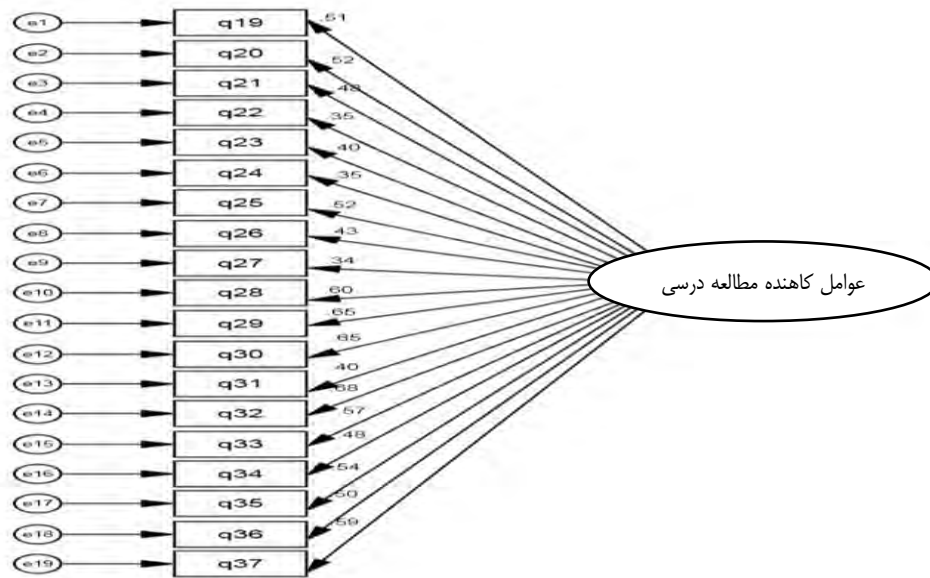
روابط مدل مفهومی	برآورد	خطای استاندارد	نسبت بحرانی	سطح معناداری	نتیجه
فزاینده مطالعه درسی ← q1	۱.۰۰۰				ارتباط تأیید می‌شود
فزاینده مطالعه درسی ← q2	۱.۱۸۷	۰.۳۵۵	۳.۳۴۸	۰.۰۰۰	ارتباط تأیید می‌شود
فزاینده مطالعه درسی ← q3	۱.۲۸۶	۰.۳۷۳	۳.۴۴۷	۰.۰۰۰	ارتباط تأیید می‌شود
فزاینده مطالعه درسی ← q4	۰.۷۴۰	۰.۲۶۶	۲.۷۸۵	۰.۰۰۵	ارتباط تأیید می‌شود
فزاینده مطالعه درسی ← q5	۱.۲۶۱	۰.۳۲۵	۳.۸۷۸	۰.۰۰۰	ارتباط تأیید می‌شود
فزاینده مطالعه درسی ← q6	۱.۵۳۷	۰.۳۵۰	۴.۳۸۵	۰.۰۰۰	ارتباط تأیید می‌شود
فزاینده مطالعه درسی ← q7	۲.۰۰۴	۰.۴۴۹	۴.۴۶۳	۰.۰۰۰	ارتباط تأیید می‌شود
فزاینده مطالعه درسی ← q8	۱.۷۸۰	۰.۴۰۳	۴.۴۱۵	۰.۰۰۰	ارتباط تأیید می‌شود
فزاینده مطالعه درسی ← q9	۱.۳۷۲	۰.۳۶۱	۳.۸۰۴	۰.۰۰۰	ارتباط تأیید می‌شود
فزاینده مطالعه درسی ← q10	۱.۴۲۸	۰.۳۶۲	۳.۹۴۹	۰.۰۰۰	ارتباط تأیید می‌شود
فزاینده مطالعه درسی ← q11	۱.۸۸۲	۰.۴۱۹	۴.۴۹۲	۰.۰۰۰	ارتباط تأیید می‌شود
فزاینده مطالعه درسی ← q12	۱.۶۹۲	۰.۳۸۰	۴.۴۵۴	۰.۰۰۰	ارتباط تأیید می‌شود
فزاینده مطالعه درسی ← q13	۱.۶۱۲	۰.۳۶۳	۴.۴۴۲	۰.۰۰۰	ارتباط تأیید می‌شود
فزاینده مطالعه درسی ← q14	۱.۲۲۶	۰.۳۱۹	۳.۸۴۰	۰.۰۰۰	ارتباط تأیید می‌شود
فزاینده مطالعه درسی ← q15	۰.۸۷۳	۰.۲۲۸	۳.۸۳۱	۰.۰۰۰	ارتباط تأیید می‌شود
فزاینده مطالعه درسی ← q16	۱.۴۹۵	۰.۳۵۹	۴.۱۶۴	۰.۰۰۰	ارتباط تأیید می‌شود
فزاینده مطالعه درسی ← q17	۱.۱۹۱	۰.۲۹۲	۴.۰۷۴	۰.۰۰۰	ارتباط تأیید می‌شود
فزاینده مطالعه درسی ← q18	۱.۲۱۱	۰.۳۰۳	۳.۹۹۷	۰.۰۰۰	ارتباط تأیید می‌شود
کاهنده مطالعه درسی ← q19	۱.۰۰۰				ارتباط تأیید می‌شود
کاهنده مطالعه درسی ← q20	۱.۰۱۱	۰.۲۰۹	۴.۸۳۹	۰.۰۰۰	ارتباط تأیید می‌شود
کاهنده مطالعه درسی ← q21	۰.۸۱۱	۰.۱۷۷	۴.۵۷۰	۰.۰۰۰	ارتباط تأیید می‌شود
کاهنده مطالعه درسی ← q22	۰.۶۰۳	۰.۱۶۶	۳.۶۳۴	۰.۰۰۰	ارتباط تأیید می‌شود
کاهنده مطالعه درسی ← q23	۰.۵۴۷	۰.۱۳۵	۴.۰۳۷	۰.۰۰۰	ارتباط تأیید می‌شود
کاهنده مطالعه درسی ← q24	۰.۶۶۶	۰.۱۸۳	۳.۶۵۳	۰.۰۰۰	ارتباط تأیید می‌شود
کاهنده مطالعه درسی ← q25	۰.۸۳۵	۰.۱۷۲	۴.۸۳۹	۰.۰۰۰	ارتباط تأیید می‌شود
کاهنده مطالعه درسی ← q26	۰.۷۹۰	۰.۱۸۷	۴.۲۲۹	۰.۰۰۰	ارتباط تأیید می‌شود
کاهنده مطالعه درسی ← q27	۰.۵۹۹	۰.۱۶۹	۳.۵۳۴	۰.۰۰۰	ارتباط تأیید می‌شود
کاهنده مطالعه درسی ← q28	۰.۸۶۳	۰.۱۶۲	۵.۳۲۲	۰.۰۰۰	ارتباط تأیید می‌شود
کاهنده مطالعه درسی ← q29	۰.۹۳۴	۰.۱۶۸	۵.۵۶۴	۰.۰۰۰	ارتباط تأیید می‌شود
کاهنده مطالعه درسی ← q30	۱.۰۰۳	۰.۱۸۰	۵.۵۶۷	۰.۰۰۰	ارتباط تأیید می‌شود
کاهنده مطالعه درسی ← q31	۰.۷۵۳	۰.۱۸۹	۳.۹۸۱	۰.۰۰۰	ارتباط تأیید می‌شود
کاهنده مطالعه درسی ← q32	۱.۱۷۰	۰.۲۰۶	۵.۶۸۲	۰.۰۰۰	ارتباط تأیید می‌شود
کاهنده مطالعه درسی ← q33	۰.۸۲۴	۰.۱۶۰	۵.۱۵۳	۰.۰۰۰	ارتباط تأیید می‌شود
کاهنده مطالعه درسی ← q34	۰.۸۱۹	۰.۱۷۸	۴.۶۰۴	۰.۰۰۰	ارتباط تأیید می‌شود
کاهنده مطالعه درسی ← q35	۱.۰۱۱	۰.۲۰۵	۴.۹۳۹	۰.۰۰۰	ارتباط تأیید می‌شود
کاهنده مطالعه درسی ← q36	۰.۹۶۰	۰.۲۰۴	۴.۷۰۴	۰.۰۰۰	ارتباط تأیید می‌شود
کاهنده مطالعه درسی ← q37	۰.۸۸۶	۰.۱۶۹	۵.۲۳۶	۰.۰۰۰	ارتباط تأیید می‌شود

در جدول (۱) ضرایب رگرسیونی غیراستاندارد که در واقع بارهای عاملی غیراستاندارد هستند به همراه نسبت بحرانی و مقدار P (سطح معناداری) گزارش شده است. با توجه به اینکه مقدار P کمتر از ۰.۰۵ است بنابراین با اطمینان ۹۵ درصد ارتباط تمامی روابط موجود در مدل تأیید می‌شوند و لذا تمام گویه‌ها در مدل باقی می‌مانند.

در نمودار های ۱ و ۲ ضرایب رگرسیونی استاندارد که اصطلاحاً بارهای عاملی نامیده می‌شوند ارائه شده است. براساس مقدار این بارها، عاملی که ضریب بزرگتری داشته باشد سهم بیشتری در اندازه‌گیری سازه مربوطه دارد. بنابراین از بین ۱۸ عامل فزاینده مطالعه درسی، مهم‌ترین عوامل به ترتیب عبارتند از: کیفیت برتر کتاب‌های درسی اعم از (جذابیت ظاهری، نحوه صفحه‌آرایی، شیوه طراحی و...)، کاهش قیمت کتاب، برگزاری کارگاه‌های تخصصی در جهت ارتقاء مهارت‌های مطالعه، ترجمه مناسب و روان کتاب‌های لاتین که به عنوان منبع درسی محسوب می‌شوند، اختصاص دادن بن خرید کتاب برای خریدن کتاب‌های درسی، دادن تحقیقاتی که فراگیر را به سمت منابع بیشتری سوق دهد، دانستن زبان‌های خارجی، دانستن روش‌های صحیح مطالعه، وجود برنامه‌ریزی صحیح برای مطالعه، در نظر گرفتن بودجه کافی برای ساخت سالن‌های مطالعه مناسب برای دانشجویان، متناسب بودن محتوای کتاب‌های درسی با نیازهای فراگیران، ادامه تحصیل و رفتن به مقاطع بالاتر تحصیل، داشتن علاقه به رشته تحصیلی، خریدن وسایل آموزشی و کمک آموزشی مناسب نظیر (فیلم، اسلایدها، تصاویر، نقشه‌ها و...)، ثبات و آرامش در خانواده، میزان تحصیلات بالای مادر، میزان تحصیلات بالای پدر و میزان تشویق والدین به مطالعه. همچنین از بین ۱۹ عامل کاهنده مطالعه درسی، مهم‌ترین عوامل به ترتیب عبارتند از: از بین رفتن انگیزه و علاقه به خاطر بیکار بودن در آینده و نداشتن شغل، حاکم بودن فرهنگ تنبلی و بی‌حوصلگی در بین دانشجویان، حاکم شدن فرهنگ مدرک‌گرایی، حاکم شدن فرهنگ مطالعه کردن فقط به منظور گذراندن واحدهای درسی، نداشتن هدف واقعی و عینی و روشن از تحصیل، افزایش اشتغالات ذهنی کمبود وقت به دلیل اشتغال پاره وقت، میزان تحصیلات پایین مادر، قیمت بالای بعضی از کتاب‌های درسی که به عنوان منبع درسی معرفی می‌شود، میزان تحصیلات پایین پدر، ندانستن زبان‌های خارجی، ضعف قوای جسمانی، استفاده از اینترنت، شبکه‌های اجتماعی و ماهواره، در نظر نگرفتن سهمیه‌ای برای کپی و پرینت گرفتن مطالب درسی دانشجویان، نامناسب بودن شیوه‌های تدریس اساتید، شرکت در فعالیت‌های غیرآموزشی (تشکل‌ها، انجمن‌ها و...)، در نظر نگرفتن بن خرید کتاب برای خریدن کتاب‌های درسی، تبعیض قائل شدن اساتید در دادن نمره به دانشجویان و عدم توجه کافی به تلاش دانشجو و در نظر نگرفتن بودجه کافی برای خریدن کتاب‌های درسی برای کتابخانه دانشگاه.

نمودار ۱. مدل مفهومی عوامل فزاینده مطالعه درسی به همراه بارهای عاملی

نمودار ۲. مدل مفهومی عوامل کاهنده مطالعه درسی به همراه بارهای عاملی

برآزش مدل مفهومی: در یک مدل دارای برآزش کافی انتظار می‌رود نسبت کای اسکوئر به درجه آزادی ($\frac{\chi^2}{df}$) کمتر از ۳ باشد که در این مدل این نسبت برای عوامل فزاینده و کاهنده مطالعه غیردرسی به ترتیب برابر با ۲/۱۸۹ و ۲/۷۹۴ به دست آمده است. علاوه بر این، شاخص PRATIO که شاخص نسبت اقتصاد نامیده می‌شود برای عوامل فزاینده و کاهنده مطالعه غیردرسی به ترتیب برابر با ۰/۸۸۷ و ۰/۸۸۹ به دست آمده است و شاخص برآزش تطبیقی CFI نیز برای عوامل فزاینده و کاهنده مطالعه غیردرسی به ترتیب برابر با ۰/۸۹۵ و ۰/۸۳۵ است. همچنین شاخص ریشه دوم میانگین مربعات خطای برآورد (RSMEA) برای عوامل فزاینده و کاهنده مطالعه غیردرسی به ترتیب برابر با ۰/۱۴۶ و ۰/۱۶۰ محاسبه گردیده است.

ضرایب رگرسیونی غیراستاندارد عوامل فزاینده و کاهنده مطالعه غیردرسی

جدول (۲) نشان‌دهنده ضرایب رگرسیونی غیراستاندارد عوامل فزاینده و کاهنده مطالعه غیردرسی می‌باشد.

جدول ۲. ضرایب رگرسیونی غیراستاندارد عوامل فزاینده و کاهنده مطالعه غیردرسی

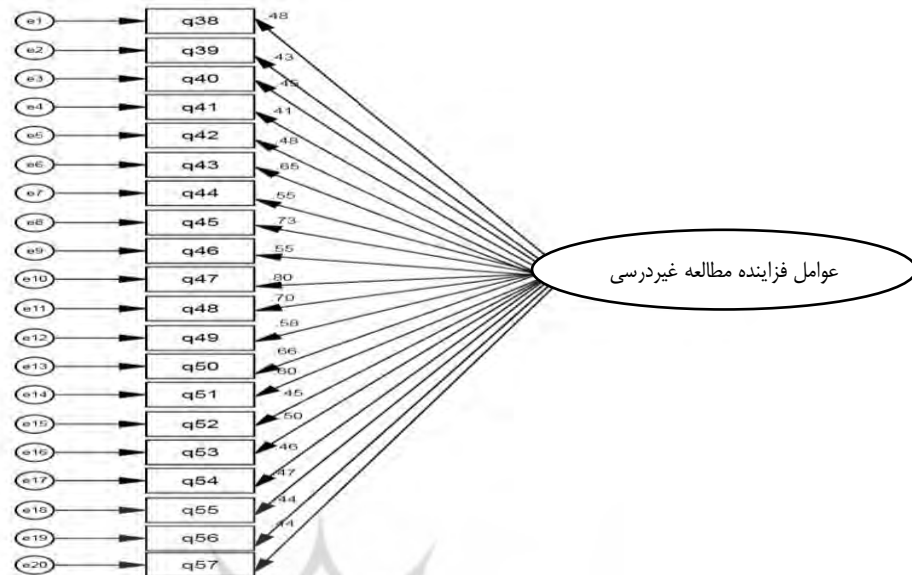
روابط مدل مفهومی	برآورد	خطای استاندارد	نسبت بحرانی	سطح معناداری	نتیجه
فزاینده مطالعه غیردرسی ← q38	۱.۰۰۰				ارتباط تأیید می‌شود
فزاینده مطالعه غیردرسی ← q39	۱.۱۱۴	۰.۲۶۴	۴.۲۱۹	۰.۰۰۰	ارتباط تأیید می‌شود
فزاینده مطالعه غیردرسی ← q40	۱.۱۴۷	۰.۲۶۶	۴.۳۱۲	۰.۰۰۰	ارتباط تأیید می‌شود
فزاینده مطالعه غیردرسی ← q41	۱.۰۶۳	۰.۲۶۰	۴.۰۸۳	۰.۰۰۰	ارتباط تأیید می‌شود
فزاینده مطالعه غیردرسی ← q42	۱.۲۴۷	۰.۲۷۶	۴.۵۲۶	۰.۰۰۰	ارتباط تأیید می‌شود
فزاینده مطالعه غیردرسی ← q43	۱.۶۰۳	۰.۲۹۸	۵.۳۷۱	۰.۰۰۰	ارتباط تأیید می‌شود
فزاینده مطالعه غیردرسی ← q44	۱.۲۳۹	۰.۲۵۳	۴.۸۹۰	۰.۰۰۰	ارتباط تأیید می‌شود
فزاینده مطالعه غیردرسی ← q45	۱.۷۲۴	۰.۳۰۳	۵.۶۹۰	۰.۰۰۰	ارتباط تأیید می‌شود
فزاینده مطالعه غیردرسی ← q46	۱.۲۳۸	۰.۲۵۲	۴.۹۰۷	۰.۰۰۰	ارتباط تأیید می‌شود
فزاینده مطالعه غیردرسی ← q47	۱.۷۶۳	۰.۲۹۸	۵.۹۱۶	۰.۰۰۰	ارتباط تأیید می‌شود
فزاینده مطالعه غیردرسی ← q48	۱.۴۶۶	۰.۲۶۲	۵.۵۹۰	۰.۰۰۰	ارتباط تأیید می‌شود
فزاینده مطالعه غیردرسی ← q49	۱.۴۸۶	۰.۲۹۳	۵.۰۷۰	۰.۰۰۰	ارتباط تأیید می‌شود
فزاینده مطالعه غیردرسی ← q50	۱.۵۳۶	۰.۲۸۴	۵.۴۱۹	۰.۰۰۰	ارتباط تأیید می‌شود
فزاینده مطالعه غیردرسی ← q51	۱.۳۱۲	۰.۲۵۴	۵.۱۷۰	۰.۰۰۰	ارتباط تأیید می‌شود
فزاینده مطالعه غیردرسی ← q52	۱.۱۷۲	۰.۲۶۹	۴.۳۵۱	۰.۰۰۰	ارتباط تأیید می‌شود
فزاینده مطالعه غیردرسی ← q53	۱.۰۴۹	۰.۲۲۵	۴.۶۶۰	۰.۰۰۰	ارتباط تأیید می‌شود
فزاینده مطالعه غیردرسی ← q54	۱.۰۲۶	۰.۲۳۵	۴.۳۷۲	۰.۰۰۰	ارتباط تأیید می‌شود

ارتباط تأیید می‌شود	۰.۰۰۰	۴.۴۷۹	۰.۲۵۹	۱.۱۶۰	q55 ← فزاینده مطالعه غیردرسی
ارتباط تأیید می‌شود	۰.۰۰۰	۴.۲۳۶	۰.۲۰۷	۰.۸۷۹	q56 ← فزاینده مطالعه غیردرسی
ارتباط تأیید می‌شود	۰.۰۰۰	۴.۲۷۶	۰.۲۴۲	۱.۰۳۶	q57 ← فزاینده مطالعه غیردرسی
ارتباط تأیید می‌شود	۰.۰۰۰			۱.۰۰۰	q58 ← کاهنده مطالعه غیردرسی
ارتباط تأیید می‌شود	۰.۰۰۰	۴.۷۷۱	۰.۲۹۷	۱.۴۱۵	q59 ← کاهنده مطالعه غیردرسی
ارتباط تأیید می‌شود	۰.۰۰۰	۴.۸۰۴	۰.۲۹۴	۱.۴۱۲	q60 ← کاهنده مطالعه غیردرسی
ارتباط تأیید می‌شود	۰.۰۰۰	۴.۸۳۰	۰.۲۴۷	۱.۱۹۳	q61 ← کاهنده مطالعه غیردرسی
ارتباط تأیید می‌شود	۰.۰۰۰	۴.۶۳۳	۰.۲۴۱	۱.۱۱۸	q62 ← کاهنده مطالعه غیردرسی
ارتباط تأیید می‌شود	۰.۰۰۰	۵.۰۰۹	۰.۳۴۱	۱.۷۰۹	q63 ← کاهنده مطالعه غیردرسی
ارتباط تأیید می‌شود	۰.۰۰۰	۴.۷۵۹	۰.۳۰۸	۱.۴۶۵	q64 ← کاهنده مطالعه غیردرسی
ارتباط تأیید می‌شود	۰.۰۰۰	۵.۰۶۷	۰.۳۳۱	۱.۶۷۶	q65 ← کاهنده مطالعه غیردرسی
ارتباط تأیید می‌شود	۰.۰۰۰	۵.۴۸۵	۰.۳۵۰	۱.۹۱۸	q66 ← کاهنده مطالعه غیردرسی
ارتباط تأیید می‌شود	۰.۰۰۰	۵.۴۳۱	۰.۳۳۲	۱.۸۰۵	q67 ← کاهنده مطالعه غیردرسی
ارتباط تأیید می‌شود	۰.۰۰۰	۵.۴۹۳	۰.۳۵۷	۱.۹۵۹	q68 ← کاهنده مطالعه غیردرسی
ارتباط تأیید می‌شود	۰.۰۰۰	۵.۰۶۰	۰.۳۱۳	۱.۵۸۴	q69 ← کاهنده مطالعه غیردرسی
ارتباط تأیید می‌شود	۰.۰۰۰	۵.۱۷۶	۰.۳۳۵	۱.۷۳۶	q70 ← کاهنده مطالعه غیردرسی
ارتباط تأیید می‌شود	۰.۰۰۰	۵.۲۲۷	۰.۳۲۷	۱.۷۱۰	q71 ← کاهنده مطالعه غیردرسی
ارتباط تأیید می‌شود	۰.۰۰۰	۵.۱۷۴	۰.۳۰۸	۱.۵۹۵	q72 ← کاهنده مطالعه غیردرسی
ارتباط تأیید می‌شود	۰.۰۰۰	۴.۸۹۴	۰.۲۸۹	۱.۴۱۵	q73 ← کاهنده مطالعه غیردرسی
ارتباط تأیید می‌شود	۰.۰۰۰	۵.۰۰۳	۰.۲۷۹	۱.۳۹۸	q74 ← کاهنده مطالعه غیردرسی
ارتباط تأیید می‌شود	۰.۰۰۰	۴.۶۲۴	۰.۲۹۹	۱.۳۸۴	q75 ← کاهنده مطالعه غیردرسی
ارتباط تأیید می‌شود	۰.۰۰۰	۴.۸۸۳	۰.۳۱۷	۱.۵۴۹	q76 ← کاهنده مطالعه غیردرسی

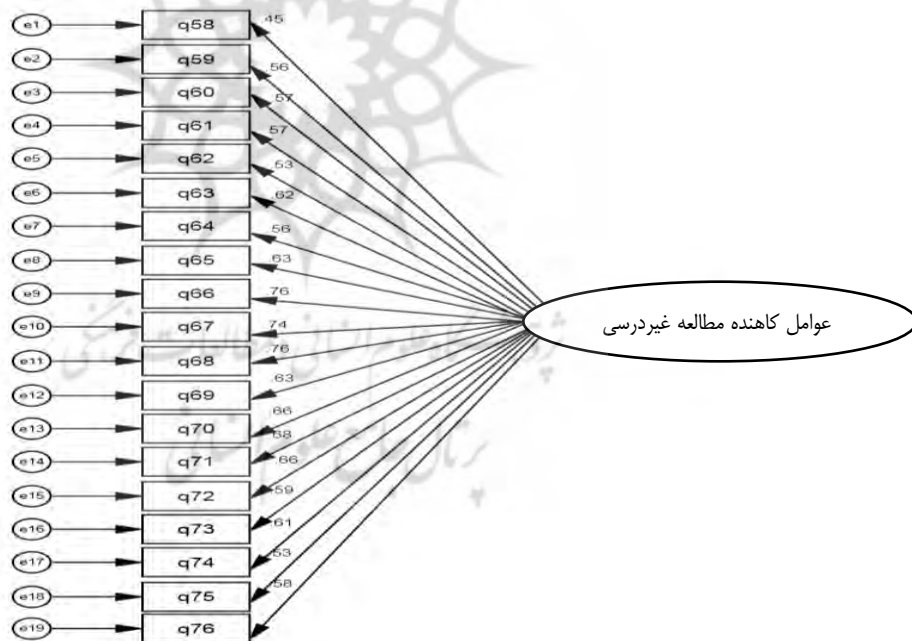
در جدول (۲) ضرایب رگرسیونی غیراستاندارد که در واقع بارهای عاملی غیراستاندارد هستند به همراه نسبت بحرانی و مقدار P (سطح معناداری) گزارش شده است. با توجه به این که مقدار P کمتر از ۰.۰۵ است بنابراین با اطمینان ۹۵ درصد ارتباط تمامی روابط موجود در مدل تأیید می‌شوند و لذا تمام گویه‌ها در مدل باقی می‌مانند.

در نمودارهای ۳ و ۴ ضرایب رگرسیونی استاندارد که اصطلاحاً بارهای عاملی نامیده می‌شوند ارائه شده است. براساس مقدار این بارها، عاملی که ضریب بزرگتری داشته باشد سهم بیشتری در اندازه‌گیری سازه مربوطه دارد. بنابراین از بین ۲۰ عامل فزاینده مطالعه غیردرسی، مهم‌ترین عوامل به ترتیب عبارتند از: طرح تخفیف قیمت کتاب‌های غیردرسی در مناسبت‌های خاص، وضعیت خوب اقتصادی خانواده جهت خرید کتاب‌های غیردرسی، برگزاری نمایشگاه‌های کتاب، اهداء کتاب به عنوان جایزه، توزیع کتاب رایگان و ارزان از سوی نهادهای دولتی، طراحی مناسب کتاب‌ها (صحافی مناسب، سایز و فونت، رنگ، تصاویر و...)، دعوت از نویسندگان و افراد صاحب قلم جهت ایراد سخنرانی، اختصاص دادن بودجه کافی توسط دولت جهت ساخت کتابخانه‌های عمومی به تعداد مناسب، تأمین بودجه لازم جهت خرید کتاب برای کتابخانه‌ها توسط دولت، عادت داشتن به مطالعه از دوران کودکی، بها دادن به علم و دانش در جامعه، عضویت داشتن در کتابخانه، وجود اتاق مخصوص مطالعه خود در منزل، وجود کتابخانه شخصی در منزل، نقش مساجد و مبلغان مذهبی در تشویق به مطالعه، میزان تحصیلات بالای پدر، لذت بردن از مطالعه در هنگام داشتن غم و اندوه، داشتن اوقات فراغت، میزان تحصیلات بالای مادر، میزان مطالعه اعضای خانواده و از بین ۱۹ عامل کاهنده مطالعه غیردرسی، مهم‌ترین عوامل به ترتیب عبارتند از: کم بودن درآمد خانواده و مشکلات اقتصادی، نداشتن قدرت خرید کتاب‌های غیردرسی، قیمت بالای کتاب‌های غیردرسی، تشویق نکردن رسانه‌های جمعی (راديو، تلویزیون و...) به داشتن مطالعه، معرفی نکردن بهترین کتاب‌های ماه، برگزار نکردن نمایشگاه‌های کتاب در شهرهای بزرگ، انجام بازی‌های رایانه‌ای، بالا بودن هزینه حمل و نقل برای رفتن به کتابخانه‌های سطح شهر، حجم زیاد کتاب‌های غیردرسی، عدم آگاهی به روش‌های صحیح مطالعه، ضعف تبلیغات در زمینه مطالعه، عادت نداشتن به مطالعه از دوران کودکی، متناسب نبودن محتوای کتاب‌ها با نیاز و شرایط شما،

میزان تحصیلات پایین مادر، میزان تحصیلات پایین پدر، تماشای زیاد برنامه‌های تلویزیون ملی، متناسب نبودن محتوای کتاب-ها با علایق شما، نداشتن احساس نیاز به مطالعه به دلیل اطمینان به دانایی خود، استفاده از اینترنت، شبکه‌های اجتماعی و ماهواره.

نمودار ۳. مدل مفهومی عوامل فزاینده مطالعه غیردرسی به همراه بارهای عاملی

نمودار ۴. مدل مفهومی عوامل کاهشنده مطالعه غیردرسی به همراه بارهای عاملی

بحث و نتیجه‌گیری

نتایج این پژوهش نشان داد که میزان مطالعه درسی دانشجویان در طول هفته کمتر از ۷ ساعت و میزان مطالعه غیردرسی دانشجویان در طول هفته کمتر از ۴ ساعت است. این در حالی است که یافته‌های پژوهش مرادمند (۱۳۸۹) نشان داد که میانگین مطالعه غیردرسی کل دانشجویان بین ۴۵ تا ۳۰ دقیقه در شبانه روز بوده است، هم‌چنین در پژوهش عصاره و گلچوبی (۱۳۸۵) میانگین مطالعه آزاد دانش‌آموزان ۴۸/۴۹ دقیقه در شبانه روز بوده است. در پژوهش مختاری، ریچارد و

گاردنر (۲۰۰۹) دانشجویان در طول هفته به طور میانگین $7/68$ ساعت مطالعه درسی دارند که با نتایج این پژوهش همخوانی دارند. در پژوهش نجف پور و همکاران (۱۳۹۷) دانش‌آموزان ۳ ساعت در روز مطالعه درسی و ۵۵ دقیقه در طول روز مطالعه غیردرسی داشته‌اند، همچنین در پژوهش لوان (۲۰۱۱) دانش‌آموزان روزانه تقریباً ۲ ساعت وقت خود را صرف مطالعه دانشگاهی می‌کنند، همچنین در تحقیق اوگان رامبی و آدیو (۱۹۹۵) دانش‌آموزان بعد از مرخص شدن از مدارس به طور متوسط ۲ ساعت در روز مطالعه درسی داشته‌اند، که با نتایج پژوهش حاضر همخوانی ندارند. نتایج پژوهش حاضر حاکی از آن است که میزان تحصیلات بالای والدین در افزایش میزان مطالعه درسی و غیردرسی از اهمیت زیادی برخوردار است. هم‌راستا با نتایج این پژوهش، در تحقیق اکبری بورنگ و نصراللهی (۱۳۹۵) عامل میزان تحصیلات والدین در ترغیب فرزندان به مطالعه نقش مهمی دارد. همچنین اوگان رامبی و آدیو (۱۹۹۵) در تحقیق خود عامل میزان تحصیلات پایین والدین را به عنوان عامل بازدارنده مطالعه درسی ذکر کرده‌اند همچنین خوشمهر و قهرمانیان (۱۳۹۵) مرادمند (۱۳۸۹) در تحقیقات خود عامل میزان تحصیلات بالای والدین به عنوان عوامل مشوق مطالعه غیردرسی ذکر کردند که با نتایج پژوهش حاضر همخوانی دارند. بنابراین میزان تحصیلات بالای والدین می‌تواند عامل بسیار مؤثری در افزایش مطالعه فرزندان باشد. اگر پدر و مادری تحصیلات بالا داشته باشند و مطالعه زیاد داشته باشند فرزندان به تقلید از والدین کتاب را در دست می‌گیرند و در محیطی فرهنگی و مملو از کتاب و مطالعه رشد می‌کنند. نتایج این پژوهش حاکی از آن است که عوامل اقتصادی از عوامل بسیار مهم در میزان مطالعه است. در پژوهش اوگیوگوا (۲۰۱۵) افزایش هزینه چاپ و نشر برای دانش‌آموزان به عنوان عوامل بازدارنده مطالعه درسی در این تحقیق ذکر شده است. همچنین در پژوهش مرادمند (۱۳۸۹) درآمد خانوار به عنوان یک سرمایه اقتصادی بر میزان گرایش فرد به مطالعه غیردرسی تأثیر داشته است. خوشمهر و قهرمانیان (۱۳۹۵) مرادمند (۱۳۸۹) عصاره و گلچویی (۱۳۸۵) در پژوهش خود گرانی کتاب و مشکلات اقتصادی را به عنوان عوامل بازدارنده مطالعه غیردرسی ذکر کرده‌اند. لانگ (۲۰۰۹) در پژوهش خود کاهش توان اقتصادی خانواده‌ها و گرانی منابع اطلاعاتی را به عنوان عوامل بازدارنده مطالعه غیردرسی معرفی کرده است که با نتایج پژوهش حاضر همخوانی دارند. از عواملی که در سال‌های اخیر باعث کاهش مطالعه شده است گرانی مواد قابل مطالعه (کتاب، مجله و ...) است که به تبع این مسئله، گرایش به مطالعه نیز کاهش می‌یابد. طبیعی است وقتی که قیمت کتاب‌ها بالا و با سطح درآمد تناسبی نداشته باشد، افراد به دلیل مشکلات اقتصادی نمی‌توانند به خرید کتاب اقدام نمایند. آن‌ها ترجیح خواهند داد درآمد خود را صرف خرید کالاها و خدماتی نمایند که بیشتر برای ادامه زندگی معمول خود ضروری می‌دانند. بنابراین در صورت ارزان بودن کتاب و طرح تخفیف قیمت کتاب‌ها در مناسبت‌های خاص افراد بیشتر به خرید کتاب خواهند پرداخت و این می‌تواند سبب افزایش میزان مطالعه و در نتیجه ایجاد عادت مطالعه در افراد از جمله دانشجویان باشد. قیمت بالای کتاب و نداشتن قدرت خرید همواره یکی از دغدغه‌های جامعه فرهنگی کشور به‌ویژه جامعه کتابخوان بوده که معمولاً در مقالات، نشریات و روزنامه‌های کشور بدان پرداخته می‌شود. در پژوهش حاضر، برگزاری کارگاه‌های تخصصی در جهت ارتقاء مهارت‌های مطالعه و حاکم شدن فرهنگ مدرک‌گرایی مهم‌ترین عوامل فزاینده و کاهنده مطالعه درسی بوده است. هم‌راستا با نتایج این پژوهش، روحانی و همکاران (۱۳۸۸) نیز در تحقیق خود عامل برگزاری کارگاه‌های تخصصی در جهت ارتقاء مهارت‌های مطالعه را عامل افزایش مطالعه بیشتر متون درسی دانشجویان دانسته‌اند که با نتایج پژوهش حاضر همخوانی دارد. کاربرد فنون بهتر، مطالعه را آسان‌تر، سریع‌تر و لذت‌بخش‌تر می‌سازد. در نتیجه خواننده نسبت به مطالب علاقه بیشتری پیدا می‌کند و سبب می‌شود تا او به مطالعه بیشتر بپردازد و از خواندن مطالبی که باید بخواند دوری نکند. مهارت‌های مطالعه با ایجاد انگیزه در فرد، فعالیت بیشتر او را به دنبال دارد. مدرک‌گرایی یکی از بلاهای جان کشور است، چرا که دانشجویی که باید در طول ترم ده‌ها کتاب مطالعه کند، فقط با یک جزوه مدرک می‌گیرد. به این شیوه عمل کردن، جز به فلاکت کشیدن علم، فرهنگ و کتاب نیست. پشتوانه مدرک، باید علم و دانش باشد، در علم‌آموزی باید نخبه‌پروری مدنظر باشد و نه مدرک‌گرایی. مدرک‌گرایی یکی از بحران‌ها و معضلات اجتماعی نوظهور جامعه ما محسوب می‌شود که بخشی از دانش‌آموختگان و فارغ‌التحصیلان دانشگاهی کشور را با خود درگیر ساخته است. در پژوهش حاضر، وجود برنامه‌ریزی صحیح عامل فزاینده‌ای برای مطالعه بوده است. هم‌راستا با نتایج این پژوهش، نتایج پژوهش فخرایی (۱۳۷۶) حاکی از آن است که دانش‌آموزانی که براساس برنامه‌ریزی در ساعات مشخصی به

مطالعه درسی در منزل می‌پردازند، بیشتر از دانش‌آموزانی که برنامه‌ریزی برای این کار نداشتند، مطالعه می‌کردند که با نتایج پژوهش حاضر همخوانی دارد. بنابراین برای مطالعه برنامه‌ای مشخص و در عین حال به حد کفایت انعطاف‌پذیر، چنان که در عمل قابل اجرا باشد لازم است؛ زیرا داشتن «برنامه مشخص مطالعه» نیروی تمرکز حواس را زیاد می‌کند. بیشتر دانشجویان، برنامه‌ای برای تحصیل و مطالعه ندارند و حتی عده‌ای تصور می‌کنند که چون شدیداً سرگرم تحصیل‌اند، دیگر فرصتی برای برنامه‌ریزی ندارند غافل از این که نقش برنامه‌ریزی صحیح در تحصیل و افزایش میزان مطالعه، خیلی حائز اهمیت است. از بین عوامل فرهنگی فزاینده و کاهنده مطالعه غیردرسی در میان جامعه پژوهش حاضر، طراحی مناسب کتاب‌ها (صحافی مناسب، سایز و فونت، رنگ، تصاویر و...) و تشویق نکردن رسانه‌های جمعی (رادیو، تلویزیون و...) به داشتن مطالعه به عنوان مهم‌ترین عوامل انتخاب شده است. لانگ (۲۰۰۹) در تحقیق خود کاهش تبلیغ و ترویج مطالعه را به عنوان عامل بازدارنده مطالعه غیردرسی ذکر نموده است که با نتایج پژوهش حاضر همخوانی دارد. با توجه به این که در ایران، ارتباط ارگانیک بین نویسنده، تصویرگر و ناشر برقرار نیست. اغلب نویسنده متن را در اختیار ناشر می‌گذارد و ناشر به دلایلی از جمله صرفه جویی در هزینه، کاستن از زمان تهیه نقاشی‌ها هم‌چنین ناآشنایی با تمایلات مخاطب و دلایل دیگر، کتابی عرضه می‌نماید که مورد پسند قرار نمی‌گیرد. این امر در نهایت منجر به کتاب‌گریزی و کاهش مطالعه می‌شود. وسایل ارتباط جمعی در شکل‌گیری عقاید اجتماعی فرد نقش عمده و اساسی دارند. این وسایل که شامل روزنامه، مجله، رادیو، تلویزیون و سینما می‌باشد بر یکدیگر تأثیر متقابل دارند و باعث جلب نظر افراد شده و در الگوی مطالعه آن‌ها تأثیر می‌گذارد. از سوی دیگر، وجود کتابخانه شخصی به عنوان عاملی مهم در افزایش مطالعه غیردرسی در این پژوهش بیان شده است. مرادمند (۱۳۸۹) نیز در پژوهش خود داشتن کتابخانه شخصی را به عنوان مهم‌ترین عامل در ترغیب به مطالعه غیردرسی ذکر کرده است که با نتایج پژوهش حاضر همخوانی دارد. طبیعی است که وجود کتابخانه شخصی و مناسب می‌تواند از ابتدا افراد را با مطالعه و کتابخوانی به طرز مناسبی آشنا نماید و همین امر باعث ترغیب به مطالعه بیشتر می‌شود. این بدان معناست که اگر فرد دارای کتابخانه شخصی در منزل باشد، به دلیل دسترسی سریع و آسان به منابع مورد نیاز می‌تواند به راحتی اقدام به مطالعه و استفاده از کتاب‌های مناسب موجود در کتابخانه شخصی فرد و یا تکمیل منابع آن از طرق مختلف جهت ارضای حس کنجکاوی خود نماید.

پیشنهادات پژوهش:

براساس یافته‌های این پژوهش پیشنهادهای زیر ارائه می‌شود:

- ۱- با توجه به این که در پژوهش حاضر، میزان مطالعه درسی و غیردرسی دانشجویان در طول هفته پایین است، پیشنهاد می‌گردد متولیان امور فرهنگی در زمینه فرهنگ‌سازی مطالعه به‌ویژه مطالعه غیردرسی برنامه‌ریزی نمایند؛ از جمله این برنامه‌ها، آموزش همگانی از طریق برگزاری کارگاه‌های آموزشی شیوه‌های مطالعه، معرفی کتاب، تجهیز کتابخانه‌های عمومی به کتاب‌های جدید و به‌روز، ساخت سالن‌های مطالعه به تعداد مناسب، اجرای مسابقات کتابخوانی و ... است.
- ۲- ایجاد تسهیلات مالی و اجرایی جهت دسترسی ساده‌تر به منابع خواندنی، مانند ارائه بن کتاب، توزیع کتاب به مناسبت‌های مختلف در دانشگاه‌ها، برگزاری نمایشگاه‌های مختلف در مناسبت‌های مختلفی چون هفته کتاب، روز دانشجو، هفته معلم و ... به صورت خرید و امانی، و هم‌چنین تجهیز کتابخانه‌های دانشگاه‌ها و تأمین منابع خواندنی مفید و متناسب.
- ۳- با توجه به نتایج پژوهش حاضر، پیشنهاد می‌گردد به روش‌های مطالعه دانشجویان توجه بیشتری مبذول شده و آموزش مهارت‌ها و عادات مطالعه و یادگیری به صورت ارائه واحد یا برگزاری کارگاه آموزشی در برنامه‌های آموزشی دانشجویان طراحی و برنامه‌ریزی گردد تا دانشجویان در بدو ورود به دانشگاه اطلاعات لازم را در این زمینه را کسب نمایند. هم‌چنین اساتید و دانشگاه‌ها می‌توانند نقش قابل توجهی در زمینه ارتقای میزان مطالعه دانشجویان داشته باشند و با ارائه دروسی در ارتباط با آموزش مطالعه، کارهای عملی و پژوهشی و برگزاری کارگاه‌های آموزشی روش مطالعه، نگرش نسبت به مطالعه را در دانشجویان گسترش دهند.

۴- با توجه به نتایج پژوهش حاضر، پیشنهاد می‌گردد برنامه‌ریزی‌های جامعی توسط مسئولان صورت پذیرد که در هنگام گزینش افراد واجد شرایط بر میزان دانش، مهارت و کارایی فرد تکیه داشته باشند، که به دنبال این برنامه‌ریزی‌ها فرهنگ غلط مدرک‌گرایی کاهش یابد. هم‌چنین پیشنهاد می‌گردد نظام‌های آموزشی بر تلاش خود افزوده، علاوه بر حفظ شرایط موجود،

شرایط آموزشی را ارتقاء بخشیده و بر مؤلفه‌های مرتبط یعنی فراگیر، فرادهنده و امکانات آموزشی، تأثیر گذاشته و نیروی کار دانا و ماهرتر به جامعه تحویل دهند.

۵- با توجه به این که در پژوهش حاضر، وجود برنامه‌ریزی صحیح برای مطالعه به عنوان مهم‌ترین عامل فردی فزاینده مطالعه درسی انتخاب شده است اگر فراگیر بداند که چرا فلان کتاب را مطالعه می‌کند و مدت زمان لازم برای مطالعه و یادگیری آن چه مقدار است؟ مطالب پیچیده کتاب کدام قسمت است؟ و زمان یادگیری مناسب آن چه موقع است؟ موفق‌تر خواهد بود تا این که بدون دانستن پاسخ این سؤالات مطالعه را آغاز کند. بنابراین پیشنهاد می‌گردد که برنامه‌ای تنظیم شود که قابل انعطاف باشد، برای مطالعه هر درس وقت کافی منظور شود، برنامه متناسب با روحیه شخصی تنظیم شود، مرور هفتگی درس‌ها در برنامه گنجانده شود، وقت مطالعه هر درس حتی الامکان نزدیک‌تر به ساعات آن درس تعیین شود.

۶- با توجه به نتایج پژوهش حاضر، پیشنهاد می‌گردد برنامه‌ریزی منظم و جامعی در هر خانواده ایرانی صورت گیرد و مطالعه به شکل غریزه‌ای که ارضای آن در درون خانواده دارای اهم قوی است و مانند غذا خوردن که نیاز حیاتی افراد باشد، تعداد کتاب و قفسه‌های کتاب در هر خانواده افتخار آن خانواده باشد و موارد دیگر که لازم است نهادینه شوند تا فرهنگ جامعه اصلاح گردد. همچنین فضای حاکم بر نظام آموزشی می‌بایست به گونه‌ای باشد که دانشجو احساس نیاز کند، نیاز به کارآمدتر شدن، به روز نمودن اطلاعات و افزایش مهارت خویش. بنابراین شایسته است برنامه‌ریزان آموزشی در برنامه‌های کلان خود، این مطلب را مدنظر قرار دهند. اگر دانشجو در چنین جوی قرار بگیرد، مطمئناً برای کسب آگاهی بیشتر تلاش خواهد نمود. در مجموع از آنجایی که ماهیت «مطالعه» فرهنگی است و معمولاً تغییر مسائل فرهنگی نیز زمان بر و مداومت نیاز دارد، پیشنهاد می‌شود دولت، برنامه راهبردی و جامع با یک چشم‌انداز مشخص برای توسعه فرهنگ مطالعه تدوین کند، تا این مسئله به مرور با مدیریت صحیح در جامعه حل شود. فرهنگ مطالعه متشکل از اجزاء مختلف مادی و معنوی است که حلقه‌های متصل به هم را به وجود آورده‌اند. غفلت از هر حلقه این زنجیره، باعث ناکامی یا کندی روند ترویج فرهنگ مطالعه و عقیم شدن سایر فعالیت‌های صورت گرفته خواهد شد. این برنامه می‌تواند تحت لوای نهضت مطالعه و کتابخوانی در کشور، با حرکت فراگیر، منسجم، پایدار و هدفمند پیاده شود.

محدودیت پژوهش

هر پژوهشی دارای محدودیت‌هایی است و پژوهش حاضر از این امر مستثنی نیست. این پژوهش در دانشگاه کاشان انجام شده است و در تعمیم نتایج آن به سایر دانشگاه‌ها باید جوانب احتیاط را رعایت نمود.

قدردانی

نویسندگان بر خود لازم می‌دانند تا از دانشجویان گرامی که در این پژوهش شرکت نمودند تقدیر و تشکر نمایند.

منابع

- اسدی سروستانی، خدیجه؛ کرمی، نورالله. (۱۳۸۷). بررسی عوامل اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی مرتبط با گرایش جوانان به مطالعه غیردرسی و مشکلات آن‌ها در این زمینه: مطالعه موردی شهر شیراز، علوم و فناوری اطلاعات، ۳۳(۴): ۷۱-۸۴.
- اسماعیل‌زاده، محمد. (۱۳۹۰). راهبردهای تحقق فرهنگ کتابخوانی در سطح جامعه. فصلنامه تحلیلی پژوهشی کتاب مهر، ۱۱(۲): ۱۱۰-۱۲۴.
- افکانه، صغری؛ و شکوری شالدهی، عباس. (۱۳۸۹). بررسی راه‌های ترغیب دانشجویان به مطالعه کتاب‌های غیردرسی. فصلنامه روانشناسی تربیتی دانشگاه آزاد اسلامی واحد تنکابن، ۱(۲): ۶۷-۷۷.
- اکبری بورنگ، محمد؛ و نصراللهی، سید نورالله. (۱۳۹۵). بررسی فرهنگ مطالعه در دانش‌آموزان شهر بیرجند. فصلنامه مطالعات فرهنگی - اجتماعی خراسان، ۱۱(۱): ۳۹-۶۲.
- ترکیان‌نبار، منصور. (۱۳۸۴). بررسی میزان گرایش به مطالعه غیردرسی در بین دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد رود. پژوهشنامه تربیتی، ۲(۴): ۲.
- خوشمهر، عزیز و پروین، قهرمانیان. (۱۳۹۵). بررسی میزان مطالعه غیردرسی در بین دانشجویان دانشگاه محقق‌اردبیلی. مجله علمی تخصصی علوم انسانی اسلامی، ۱(۱۰): ۹۳-۱۰۲.
- رداد، ایرج و مسعودی، میترا. (۱۳۹۱). بررسی وضعیت عادات مطالعه آزاد دانش‌آموزان دوره متوسطه شهر مشهد و عوامل مؤثر بر آن. تحقیقات اطلاع‌رسانی و کتابخانه‌های عمومی، فصلنامه علمی - پژوهشی، ۱۹(۳): ۳۸۷-۴۰۷.
- روحانی، آرمیتا؛ اکبری، مجید و ماموی، طیبه. (۱۳۸۸). بررسی مهارت‌های مطالعه دانشجویان دندانپزشکی مشهد در سال تحصیلی ۸۸-۱۳۸۷. طب و تزکیه، ۱۹(۴): ۶۳-۷۳.
- عصاره، فریده و گلچویی، تقی. (۱۳۸۵). شناسایی و معرفی عوامل ترغیب‌کننده و بازدارنده مطالعه آزاد دانش‌آموزان دوره متوسطه استان مازندران. مجله علوم تربیتی و روانشناسی دانشگاه شهید چمران اهواز، ۱۳(۴): ۱۰۳-۱۲۶.
- فخرایی، سیروس. (۱۳۷۶). بررسی روش‌های مؤثر در افزایش میزان مطالعه دانش‌آموزان دوره متوسط در شهر تبریز، کارنامه شورای تحقیقات اداره کل آموزش و پرورش آذربایجان شرقی.
- مرادمند، علی. (۱۳۸۹). بررسی تطبیقی عوامل مشوق و بازدارنده مطالعه غیردرسی از دیدگاه دانشجویان دختر و پسر دوره کارشناسی در دانشگاه تربیت معلم آذربایجان. تحقیقات اطلاع‌رسانی و کتابخانه‌های عمومی، ۱۶(۲): ۹۵-۱۱۴.
- معرف‌زاده، عبدالحمید و ایرجی، شهرزاد. (۱۳۸۹). بررسی عوامل ترغیب‌کننده و بازدارنده مطالعه در میان مراجعان کتابخانه‌های عمومی شهرستان ماهشهر. تحقیقات اطلاع‌رسانی و کتابخانه‌های عمومی، ۱۶(۱): ۱۴۳-۱۷۰.
- نجف‌پور، پروین؛ چراغی، زهره و احمدی اصل، فرهاد. (۱۳۹۷). شناسایی عوامل ترغیب‌کننده و بازدارنده مطالعه در بین دانش‌آموزان دوره‌ی متوسطه شهر اهواز. مطالعات کتابداری و علم اطلاعات، سال یازدهم، شماره ۱.
- نواح، عبدالرضا؛ فاضلی، عبدالله؛ رجایی، محمد صادق و مقتدائی، فاطمه. (۱۳۹۵). سبک زندگی و مصرف فرهنگی: با تأکید بر مطالعه آزاد در شهر اهواز. فصلنامه توسعه اجتماعی، ۱۰(۳): ۷-۲۸.
- نوذر، سمانه و حاجی زین العابدینی، محسن. (۱۳۹۲). بازاندیشی در مفاهیم مطالعه، کتاب و سنجش سرانه مطالعه. کلیات کتاب ماه، اطلاعات ارتباطات و دانش‌شناسی، ۱۶(۴): ۱۶.
- Akanda A K M, Hoq K M G, Hasan N. (2013). Reading Habit of Students in Social Sciences and Arts: A Case Study of Rajshahi University. Chinese Librarianship, (35).
- Birkerts S. (2006). The Gutenberg elegies: The fate of reading in an electronic age. Farrar, Straus and Giroux.
- Chall J S, Jacobs V A. (2003). The classic study on poor children's fourth grade slump. American educator, 27(1): 14-15.
- Healy J M. (1990). Endangered minds: Why our children don't think.
- Hsieh C, Runner R. (2005). Textbooks, leisure reading, and the academic library. Library Collections, Acquisitions, and Technical Services, 29(2): 192-204.
- Kush J C, Watkins M W. (1996). Long-term stability of children's attitudes toward reading. The Journal of Educational Research, 89(5): 315-319.

- Loan F A. (2011). Reading and library usage habits of the college students. *International Journal of Information Research*, 1(1): 1-13.
- Long T L. (2009). Rescuing Reading at the Community College. *Inquiry*, 14(1): 5-14.
- Mokhtari K, Reichard C A, Gardner A. (2009). The impact of internet and television use on the reading habits and practices of college students. *Journal of Adolescent & Adult Literacy*, 52(7): 609-619.
- Ogugua J C, Emerole N, Egwim F O, Anyanwu, A I, et all. (2015). Developing a reading culture in Nigerian society: issues and remedies. *Journal of Research in National Development*, 13(1): 62-67.
- Ogunrombi S A, Adio G. (1995). Factors affecting the reading habits of secondary school students. *Library review*, 44(4): 50-57.
- Satija M P. (2002). Reading and book culture. *Herald of Library Science*, 41(1/2): 55-59.
- Siahi E A, Maiyo J K. (2015). Study of the Relationship between Study Habits and Academic Achievement of Students: A Case of Spicer Higher Secondary School, India. *International Journal of Educational Administration and Policy Studies*, 7(7): 134-141.

The analyzing of the increasing and decreasing factors of academic and non – academic study of the students (Case study: University of Kashan students)

Pari Aalaei¹

Zinab Sadat Athari^{2*}

Abstract

Purpose: The objective of the present study has been investigating the degree of academic and non- academic study of the university of Kashan students and analyzes its increasing and decreasing aspects.

Methodology: This study is applied in terms of objective and in terms of type of study, is descriptive – survey. The statistical population of the study included 4892 BA students at the University of Kashan in academic year 2016-17. The sample size was estimated 357 via Cochran formula. The above-mentioned statistical sample was selected through stratified random sampling method. The data collection instrument included two researcher – made questionnaires. The questionnaire reliability of increasing and decreasing factors of academic study are 0/843 – 0/864 and of increasing and decreasing factors of non- academic was achieved 0/894 – 0/921 , through Cronbach alpha.

Result: from encouraging factors of academic study and preventing factors of academic study, the “higher quality of academic books, the manner of formatting,” and “losing motivation due to unemployment in the future” and From encouraging factors of non-academic study and preventing factors of non-academic factor, the “discount plan in non-academic books” and “lowness of family income and economic problems” have respectively been selected as the most important factors. In order to analyze the data of the study, AMOS₂₂ and SPSS₂₂ software programs were used at two descriptive and inferential statistics.

Conclusion: Taking the fact that in every society, the degree of the study indicates the degree of its growth and the main tool to decrease awareness and knowledge level of each society member like the students, it is necessary for the higher education system to measure regarding meticulous programming in this regard considering the results of the degree of study and its reasons to decrease the degree of academic and non-academic study of the students.

Key words: Academic study, Non-academic study, Study increasing factors, Study decreasing factors, students

¹ . Master of curriculum planning, Kashan University of Kashan, Kashan, Iran.

² . Assistant professor, Department of Educational sciences, Faculty of Literature and human sciences, University of Kashan , Kashan, Iran (Author). zathari@kashanu.ac.ir